

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 5 բուբլ, կես տարվանը 3 բուբլ

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը և պ. Կատարեանի խանութում:

Օտարաբաղադրյալը գինում են ուղղակի
Тифлис, Печатня „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԼՐԱԳԻՐ

Կը հրատարակվի 1876 թ. նոյն պրոգրա-
մայով և գրքով

Տարեկան գինը 5 բուբլ

Կես տարվանը 3

Իսկի խմբագրատանից կարելի է գրվի և
պ. ԿԱՏԱՐԵԱՆԻ և նոյնպես պ. ԱՐԱՍԻԱ-
ՆԵԱՆԻ խանութում:

Օտարաբաղադրյալը գինում են ուղղակի,
Тифлис, редакция „Мшакъ“

ՄՇԱԿԻ խմբագրությունը խնդրում է իր ԲԱ-
ԺԱՆՈՐԴՆԵՐԻՆ, որ բարեհաճեն շուտով հասց-
նել խմբագրությանը լրագրի ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐԸ:
Նոյնպես խնդրում ենք ԱՆՑԵԱԼ ՏԱՐԿԱՑ ԲԱ-
ԺԱՆՈՐԴՆԵՐԻՆ մի քանի տարեկան, որք զեռ չեն վճա-
րել լրագրի տարեկան գինը, ՇՈՒՏՈՎ ՀԱՍԵ-
ՆԵԼ նրան խմբագրությունը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կոնստանտնուպոլիսի մեջ ինչ անհաս-
թիւն է նշանակում Գառնիկի, Ներսիսի լու-
րերը: Արտաքին տեսչության Գառնիկի
կան մասնաժողովը Գառնիկից Թիֆլիս: Զեռ-
գովնայի անցքերը: Ապահովում: Արտաքին լուրեր:
Իսկ ան լուրերը: Յայտարարություններ:
Տեղեկացություն: Բանասիրական: Վարկապատ:

ԿՕՆՏԱՆԿԻ ԱՌԻԹՈՎ

Ամբողջ Թիֆլիսի հայ հասարակություն
և երեւի Կոնստանտնուպոլիսի հայ
յարեսկ ընտանիքի խոսակցությունն առար-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՎԱՐԿԱՊԱՏ

Նոր խոսակցական օպերա, երկու գործողություններ,
Չօկկի երաժշտություն:

Փետրվարի 15-ին Թիֆլիսի թատրոնում
ներկայացվեցաւ մի նոր օպերա „Ամալիա“ անու-
նով, հեղինակութիւն Թիֆլիսի թատրոնական օր-
կեստրի կառավարչի, պ. Չօկկի:

Եւրոպայում մի նոր օպերայի բնութիւնը մի
կայացնելով մի աննշան երեւոյթ չէ համարվում:
Առհասարակ երաժիշտը, որ մի օպերա է հեղի-
նակի աշխատում է տալ նրան առաջին անգամ
այնպիսի քաղաքում, որի հասարակութեան մէջ
արդէն շատ ժամանակ է որ դարձապես է երա-
ժշտական ճաշակը, երաժշտական հասկացողու-
թիւնը, Բայց սորանից աշխատում է տալ թատ-
րոնական այնպիսի զարկունակ, որ յայտնի է իր
ակունքի ակունքի լաւ յատկութիւններով: Օրի-
նակ իտալիացում հեղինակները աշխատում են
միշտ առաջին անգամ ներկայացնել տալ իրանց
օպերա Միլանի թատրոնում և եթէ օպերան
Միլանում լաւ ընդունելութիւն ունեցաւ, այնու-
հետեւ հեղինակը համոզված է թէ զրկածը աջո-
ղութիւն կունենայ և ուրիշ տեղերում:

Իսկ այս տարի մեծ, Թիֆլիսցիներին, վիճակվե-
ցաւ լսել առաջին անգամ մի նոր խոսակցա-
նակ օպերա, մեծ ուրեմն վիճակվեցաւ դատաւորներ
լինել նոր երաժշտական հեղինակութեան, մի փոք-
րիկ թատրոնի զարկունակ վիճակվեցաւ ներկայաց-
նել Միլանի թատրոնի գերբ...
Բայց պէտք է ասել որ օպերան էլ իր ընդար-

կայ էր վերջին օրերը „Արարատ“ ամսագրի
գեղանկարի տեղադրումն առկա էր և բոլոր հայ
թիւնական առաջնորդներին ուղարկված կօն-
գակը:

Կոնստանտնուպոլիսի մէջ նախ և առաջ ընթերցողի
աչքին է ընկնում հետեւեալ տեղը՝ „Ներկայից“
անտարակուսելի իմն ճշմարտութիւն (Պ)
և բազմատեսակ օրինակօք (Պ) հաւաստեալ
վկայութիւն է այն, զի ի թուականը որ և է
ազգի ի հաւատոյն, անխուսափելի եղանա-
կաւ զհետ զայ նաեւ մայրենի լեզուն խանդա-
րումն...:

Կոնստանտնուպոլիսի մէջ ինչ անհաս-
թիւն է նշանակում Գառնիկի, Ներսիսի լու-
րերը: Արտաքին տեսչության Գառնիկի
կան մասնաժողովը Գառնիկից Թիֆլիս: Զեռ-
գովնայի անցքերը: Ապահովում: Արտաքին լուրեր:
Իսկ ան լուրերը: Յայտարարություններ:
Տեղեկացություն: Բանասիրական: Վարկապատ:

Առաջարկ, ինչպէս հասկանալ այդ բառով
այն գրողները որ բնութենից ամեն մարդ-

ձակութեամբ յարմար էր թատրոնական զարկուն-
ակութեամբ լինանը...

Պ, Չօկկի վերջին է իր օպերայի բովանդակու-
թիւնը XVIII դարի իտալական հեղինակի, Գ. Օլ-
դօնի թատրոնական մի գրկածքի բովանդա-
կութեանը:

Մի հարուստ այրի, բայց գեղեցիկ և մանկա-
սակ կին աղբիւրով ջրերի վրա, ծանօթանում է
երեք պարոնների հետ՝ մի անգլիացի լորդի, մի
ֆրանսիացի շնորհալուստի և մի իտալացի
կոմսի հետ:

Այդ երեքն էլ գեղեցիկ տիկնոջ վրա սիրահար-
ված են, և իւրաքանչիւրը նոցանից կը կամենար
պատկիւն նորա հետ: Այնքան աչք գրեւ, բայց նախ
քան թէ սորան կամ նորան վերջնական խօսք
տալ, կամենում է իմանալ երեքից որը նրան ըն-
մարիտ սիրում է: Այդ բանը իմանալու համար
նա հետեւեալ միջոցն է գործ դնում: Երբ որ մի
օր ֆրանսիացին անբաւականութիւն է ունենում
անգլիացու հետ և նրանք սրբեր հանում են որ
մենամարտեն, գեղեցիկ այրին, անգլիական շնորհը
հազար, երեսուն զինակը գրած, մօտենում է ան-
գլիացուն հասկացնելով նրան թէ նրան վայել չէ
մենամարտել մի օտար կնոջ համար, երբ որ նրա
հայրենակից մէկ կին նրան սիրում է, դիմամբ
եկել է Անգլիացի նորան տեսնելու, նորան իր
սէրը կրկին յայտնելու համար... Անգլիացին յա-
փշտակվելով անծանօթ գեղեցիկուհու խօսքերից,
յայտնում է նրան իր սէրը, խոստանում է մոռա-
նալ իր զէպի օտարունի ունեցած սէրը և առկա
է դիմակաւորված արկունջ մի մատանի յիշատակի
համար:

Մի քանի ժամանակից յետոյ նոյնը անում է գե-
ղեցիկ այրին և ֆրանսիացու հետ, հաւատացնելով
նրան որ ինքն ֆրանսիուհի է և պարոնը նոյնպէս
մոռանում է իր ունեցած սէրը զէպի այրի արկին...
Վերջապէս հաղթելով իտալական շնորհը և գի-

կային կակի մէջ կայ զէպի անսկզբ, սակ-
ծագործական աշխարհը, զէպի աստուածային
ոյժը, այդ հաւատը անձնական է, անհա-
տակուն է...

Իսկ եթէ հաւատ բառով հասկանալը
կրօնքը, այդ մի պաշտօնական հա-
կացողութիւն է, այդ ոչինչ կապ չունի պա-
մական, ցեղական երկնայեան հետ:

Չայրի մայրենի լեզուն՝ հայերէն էր,
մինչև որ հայեր կրակապաշտ էին, նրանց
մայրենի լեզու դարձաւ ինչպէս հայերէնը,
կրք նրանք ընդունելին Վրիստոնէութիւնը,
որ ծագեց շրէստանում. դարձաւ հայե-
րէն է մայրենի լեզու և այն հայերի, որ
հայ-լուսաւորչական դաւանութիւնից անցել են
զէպի բրիստոնէական այլ դաւանութիւնները՝
զէպի բողոքականութիւն, կամ զէպի կաթո-
լիկութիւն:

Պարսկերէնի մայրենի լեզուն՝ պարսկե-
րէն էր մինչև որ նրանք կրակապաշտ էին և
նոյն պարսկերէնը մնում է նրանց մայրենի
լեզու, չը նայելով որ նրանք փոխեցին իրանց
հին կրօնը և ընդունեցին Արաբիայում ծը-
ված մահմետականութիւնը...

Ինչ է հասկանում Ա. Իշմիլի կոնստան-
տնուպոլիսի Արքեպիսկոպոսն այն ծէսը և
արարողութիւնները, այն արարքին կողմ մէկ
կրօնի, որ իւրաքանչիւր կրօնի պաշտօնական
մասն է կազմում, թէ մարդիկ ներքին, ան-
հատական, անձնական հաւատը, որ անհա-
րկն է նրանցին հրամաններին և կարգա-
դրութիւններին...

Այո, հաւատ բառով կոնստանտնու-
պոլիսի զինաւորագէտ ծէսեր, արարողու-
թիւններ, եկեղեցու արարքին կողմ...
Իսկ այդ հաւատի էութիւնը չէ:

Աւերմի ծէսերով և արարողութիւններով
կոնստանտնուպոլիսի հաւատը ժո-

մակը զինով երեսին, խորամանկ այրին մօտե-
նում է մի օր և իտալացի կոմսին, նորան նոյնպէս
իր սէրը յայտնելով, բայց կամը յայտնում է որ
իզուր է անձնօթի բոլոր ջանքերը որ ինքը սի-
րում է արդէն մէկին, և բացի նորանից ոչ քեմ չի
տալ իր սէրը...

Այդպիսով խորամանկ գեղեցիկուհին համոզվում է
որ երեք իրան ծանօթ պարոններից երկուքը փո-
փոխաբան և անհաստատ ընտրութիւն ունեն,
իսկ կոմսը իրան ճշմարիտ սիրում է...

Նա յետ է տալիս մատանիները երկուսին,
(ֆրանսիացուն և անգլիացուն), առաջարկում է իր
ձեռքը իտալացի կոմսին և նրա հետ պատկուհի է
լինելու տեսնում է ընթերցողը, բովանդակու-
թիւնը շատ թեթիւ է, դուրեկան է, շատ եղբ մինչև
անգամ զուարճալի և ծիծաղաշարժ է... Ուրեմն
սորան յարմար և երաժշտութիւնը պիտի լինէր:
Երաժշտութիւնը մի օպերայի մէջ միշտ պէտք է
համապատասխանէ բովանդակութեանը, ինչպէս
խօսակցութեանը ձեռք, օրինակ, միշտ պէտք է հա-
մապատասխանէ խօսքերի բովանդակութեանը,
մարքին:

Ինչ պէտք է ասելք եթէ մէկը հեղինակէր մի
զուարճալի բանաստեղծութեան համար, մի երգի
համար որի բովանդակութիւնը կը լինէր, օրինակ՝
թէ քանի երկրաւարդներ ենք, քի՞ք անհրաժեշտ
մեք, ուրախ կիսեք անցկացնել, այդ տեսակ
երգի համար հեղինակէր մի առիթ, ոչ թէ իր
երաժշտական եղանակ. կամ ինչ կասէք եթէ
մէկը, օրինակ, զարմանալի ճառ ասէր ուրախ
ձայնով և փայլուն երեսին... կասէք թէ եղանակը
և ձայնը չեն համապատասխանում բովանդակու-
թեանը, մարքին, և այդ պատճառով ոչ այն երգը,
ոչ էլ այն ճառը ձեռք վրա տպաւորութիւն կը գոր-
ծէին...

Գրեթէ նոյնը կարելի է ասել պ. Չօկկի նոր
օպերայի վրա: Նա կարծես մոռացել է իր օպե-

րայի բովանդակութեան զուարճալի լինելը, և հե-
ղինակ է այնպիսի ծանր մի երաժշտութիւն, որ
կարելի է ասել հեղինակութեան մարք ու հնչիւն-
ները մէջ, որք պէտք է թարգման լինէին բովա-
նդակութեան, նշմարվում է կատարեալ աննոր-
դաշնակութիւն:

Զեռնապաշտութեան անուանում է իր օպերան՝ կօ-
միկական օպերա, բայց ամբողջ օպերայի մէջ,
բացի երկու երեք եղանակներից, մնաց չը նկատե-
ցինք ոչ մի թեթիւ, դուրեկան, հեշտ ըմբռնելի
եղանակ: Եւ այն երկու-երեք աղոթված եղանակ-
ներն էլ իսկոյն կարծում են, չեն շարունակվում
ճշմունք են օրկեստրի չափից զուրա բաղադրեալ
ներդաշնակութեան տակ...
Մենք կարողացանք նկատել որ, օրինակ, տի-
կին Վանտօրի ինչ գեղեցիկ, թարմ մի և նոյն
ժամանակ զօրեղ ձայնը, որ չէր հոգնում ամբողջ
«Հիւստիս» կամ ամբողջ «Մովսէս» օպերաներ կա-
տարելով, հոգնեցաւ արդէն նոր օպերայի առա-
ջին գործողութիւնից յետոյ:

Այդ տեսակ օպերա գրելը մեր կարծիքով նշա-
նակում է իր խելքին զօռ տալ...
Մենք պ. Չօկկի տեղը, մանաւանդ աչքը առջև
ունեցելով նրա երաժշտութիւնը, կանտանէինք այդ
օպերա ոչ թէ „Ամալիա“, այլ հետեւեալ վեր-
նայրի կը տալիք նրան, Շատ աղմուկ ի դուր
տեղը:

Վերջացնելով մեր խօսքը, չենք կարող չը խոս-
տովանել, որ երաժշտութիւնը առանձին վերջապ-
մունքով բովանդակութիւնը, ունի մի քանի
շատ աղոթված տեղեր, ինքնուրոյն մարք... Եւ
մեզ յոյս է տալիս որ երկրաւարդ երաժիշտ հեղի-
նակի այդ առաջին օպերան վերջինը լինելու չէ:

Զեռնապաշտութեան անուանում է իր օպերան՝ կօ-
միկական օպերա, բայց ամբողջ օպերայի մէջ,
բացի երկու երեք եղանակներից, մնաց չը նկատե-
ցինք ոչ մի թեթիւ, դուրեկան, հեշտ ըմբռնելի
եղանակ: Եւ այն երկու-երեք աղոթված եղանակ-
ներն էլ իսկոյն կարծում են, չեն շարունակվում
ճշմունք են օրկեստրի չափից զուրա բաղադրեալ
ներդաշնակութեան տակ...
Մենք կարողացանք նկատել որ, օրինակ, տի-
կին Վանտօրի ինչ գեղեցիկ, թարմ մի և նոյն
ժամանակ զօրեղ ձայնը, որ չէր հոգնում ամբողջ
«Հիւստիս» կամ ամբողջ «Մովսէս» օպերաներ կա-
տարելով, հոգնեցաւ արդէն նոր օպերայի առա-
ջին գործողութիւնից յետոյ:

Այդ տեսակ օպերա գրելը մեր կարծիքով նշա-
նակում է իր խելքին զօռ տալ...
Մենք պ. Չօկկի տեղը, մանաւանդ աչքը առջև
ունեցելով նրա երաժշտութիւնը, կանտանէինք այդ
օպերա ոչ թէ „Ամալիա“, այլ հետեւեալ վեր-
նայրի կը տալիք նրան, Շատ աղմուկ ի դուր
տեղը:

Վերջացնելով մեր խօսքը, չենք կարող չը խոս-
տովանել, որ երաժշտութիւնը առանձին վերջապ-
մունքով բովանդակութիւնը, ունի մի քանի
շատ աղոթված տեղեր, ինքնուրոյն մարք... Եւ
մեզ յոյս է տալիս որ երկրաւարդ երաժիշտ հեղի-
նակի այդ առաջին օպերան վերջինը լինելու չէ:

Վերջացնելով մեր խօսքը, չենք կարող չը խոս-
տովանել, որ երաժշտութիւնը առանձին վերջապ-
մունքով բովանդակութիւնը, ունի մի քանի
շատ աղոթված տեղեր, ինքնուրոյն մարք... Եւ
մեզ յոյս է տալիս որ երկրաւարդ երաժիշտ հեղի-
նակի այդ առաջին օպերան վերջինը լինելու չէ:

